

Z A P I S N I K

razgovora o predratnom radu KP u Banjoj Luci vodjenog sa drugim Veljkom Djordjevićem u prostorijama Sreskog arhiva u Banjoj Luci dne 6 septembra 1958 godine.

Razgovor je snimljen na magnetofonsku vrpcau.

Ibro Ibrisagić: Druže Djordjeviću, molim Te da pročitaš svoj izvještaj o radu Partije u predratnom periodu, koji si svojevremeno dao drugu Safetu Filipoviću.

Veljko Djordjeviću: u martu mjesecu 1956 godine došao je kod mene u preduzeće "Vrbas" drug Munir Kadić i zamolio je da preko njega dajem izjavu o radu partijske organizacije u 1929 i 1930 godini, koja je izjava trebala drugu Safetu Filipoviću. Tada sam ja prema svojim sjećanjima dao slijedeću izjavu:

"Šestejanuarsku monarhofašističku diktaturu dočekao sam kao sekretar SKOJ-a u Banjoj Luci. Organizacija SKOJ-a je dočekala diktaturu sa vrlo malim brojem. Sjećam se da su tada članovi SKOJ-a bili Abduselam Gvoždjar, Berko Supek, Edo Kunštek, Abduselam Blekić i još drugi drugovi. Nama su održali predavanja Nasleša Veselin, Alihodžić Asim, profesor Šeremet i Avdo Čardžić a mi smo raspađavali "Borbu" brošure i drugu štampu, zalazili u prostorije nezavisnih sindikata i nastojali tako da proširimo naš krug. Naš komitet SKOJ-a bio je povezan sa pokrajinskim komitetom SKOJ-a u Zagrebu, a ja kao sekretar dopisivao sam se sa komiskom tintom. Tinte je bilo dvije vrste: jedna je bila potpuno nevidljiva i služila je za pisanje, a druga je bila smeđja i služila je za dešifriranje, te sa njom kad se premaže papir ispisana slova bijelom tintom postaju tamna i čitljiva. Mislim odmah prvih dana mjeseca januara 1929 godine bila je pozvana naša banjalučka Skojevska organizacija, da pošalje svog delegata na konferenciju Pokrajinskog Komiteta u Zagrebu, a za delegata sam bio ja određjen. Preko veze nekog Mašurana, studenta

iz Gospića, trebalo je da dođem u Zagreb odnosno da prisustvujem konferenciji SKOJ-a. U Zagrebu sam otišao u jednom nepoznatom stanu, gdje je drug Sunja sa nekim mladincima držao sastanak i tumačio im dijalektički materijalizam po Talhajneru. Kasnije sam saznao da je Sunja bio konspirativno ime druga doktora Levića, koji je mislim sada general u našoj Armiji jer sam se sa Sunjom sastao u zatvoru u Mitrovici 1937 godine, odnosno ispravljam, čini mi se da je sada drug Levi u Sarajevu i da je predsjednik Savjeta za narodno zdravlje. Na konferenciji PK SKOJ-a podnijet je politički i organizacioni izvještaj a mi delegati podnosili smo izvještaj sa terena. Konferenciji je prisustvovao i član CKK PJ, za kojega sam kasnije čuo da je postao izdajnik. Po nekim kasnijim informacijama to je bio takozvani Beg ili Aga, kao konspirativno njegovo ime, koji je održavao veze sa šefom policije u Zagrebu Bedekovićem. Tako se barem govorilo. Ubrzo poslije konferencije, rukovodstvo SKOJ-a u Zagrebu jednim dijelom je pobijeno u borbi sa žandarmerijom i to mislim u Samoboru. Na samoj konferenciji održavan je kurs na oružani ustanak i to prvenstveno na teritoriji Hrvatske. Govorilo se o potrebi prikupljanja oružja, organizovanju odreda itd. ali ne sjećam se da su u tom pogledu dati neki konkretni zadaci, konkretni zadaci nisu dati barem našoj organizaciji u Banjoj Luci. Sjećam se samo, da je moj izvještaj ocjenjen da SKOJ u Banjoj Luci dobro radi i da nam je data uputa, da svakako moramo proširiti rad naš u industrijskim preduzećima u Banjoj Luci i to na "Pilani", u "Tvornici duhana u rudniku Lauš. Po dolasku sa konferencije iz Zagreba, podnio sam izvještaj, a tadašnji sekretar Mjesnog komiteta u Banjoj Luci drug Pavo Radan mi je saopštio da sam primljen u Partiju. Ubrzo iza toga kooptiran sam u Mjesni komitet Partije. U komitetu je pored Pave Radana i mene bio i Idriz Masle ispred SKOJ-a. Član komiteta je također bio, koliko se sjećam i Avdo Čardžić, naš

delegat na IV Kongresu KPJ u Drezdenu. On je po povratku sa Kongresa izbjegavao da podnese izvještaj i da dodje na satanak, pa je zbog toga isključen iz Partije. Uskoro je bio uhapšen i osuđen na 10 godina robije, ali interesantno, da u vezi sa tim iz Banje Luke niko nije bio niti hapšen, niti je protiv koga vođena istraga u Banjoj Luci. Da li je to bio rezultat njegovog dobrog držanja pred klasnim neprijateljem, ali rezultat sticaja drugih okolnosti, to mi nije poznato. Najaktivniji radnici u nezavisnim sindikatima su pohapšeni. Partija se je tada povukla u strogu ilegalnost. Čelije su brojale po tri člana. Rad se vodio uglavnom na političko-teoretskom uzdizanju. Direktiva je bila stvarati partijske čelije u industrijskim preduzećima, bojkotovati postojeće legalne sindikate i nasuprot tim legalnim sindikatima stvarati ilegalne sindikate, a od masovnih, legalnih postojećih organizacija, održati sportski klub "Borac". U to vrijeme u Tvornici duhana je oformljena i postojala partijska čelija: Mandrović i Volak, pa sam u njoj i ja održavao sastanke. Na Pilani je stvarana grupa od Franje Sarafina, Franje Lemajića, Ivica Siglera i Šmita. U selu Han Kolima bila je grupa u kojoj su bili: Gajić Gojko, Milan i Nenad Gajić, Ostoja Knežević. Ta grupa je držala stalnu vezu preko Fazlića Smaje, obučara iz Gornjeg Šehera. Vršile se je prikupljanje crvene pomoći, a krug ulagača stalno se povećavao. "Borac" je ostajao iz dana u dan stožer oko kojeg se okupljalo sve ono što je bilo napredno u Banjoj Luci. Kod srednjoskolaca, a naročito u Gimnaziji, partijska je organizacija imala veliki utjecaj. Vezu sam održavao sa Rakić Vojom, sada profesorom, mislim, Ekonomskog fakulteta, sa tadašnjim profesorom u Gimnaziji Jovanovićem, zvanim "Šule" i profesorom Slijepčevićem. Mjesni komitet je samoinicijativno izdavao par puta letke o izvještajima o političkoj situaciji.

Ove izvještaje sam ja pisao, a letkem smo sastavljali ja i Idriz Masle. Letci su i po noći pisani u kući Idriza Masle. Na tome je radila i drugarica Ruža Oljača, mislim da je sada profesor Više pedagoške škole u Sarajevu. Partijska organizacija, kako se vidi je radila u uslovima šestojanuarske diktature, iako nije imala stalnu vezu sa Zagrebom. Ukoliko se sjećam u 1931 godini ili 1932 godini, putem Asima Alihodžića, uspostavljena je veza u Zagrebu. Mislim da su tih godina održane i dvije partijske konferencije u prisustvu delegata PK iz Zagreba i tož jedna u kući nekog starog Plivea iz Sutarlije, a druga u kući Idriza Masle. Čini mi se da je datašnji delegat iz Zagreba se zvao ilegalnim imenom "Stari", koji je dolazio par puta u Banja Luku i to kući Idriza Masle, koji je tada bio sekretar Mjesnog komiteta.

Napominjem da sam sve gornje o radu partijske organizacije u Banjoj Luci 1929 i 1930 u 1930-oj godini, napisao isključivo iz svojih ličnih sjećanja, bez predhodnog razgovora i provjeravanja sa drugim preživjelim drugovima. Stoga dopuštam mogućnost, da su neki opisani događaji nisu tačno vremenski označeni, dok nesumnjive se zbili prvih dana šestojanuarske diktature, odnosno u tome periodu.

Ja sam spreman da svojim sjećanjima pomognem rad na pisanju istorije rada partijske organizacije u Banjoj Luci i razvitka radničkog pokreta, jer sam učestvovao u tim događajima, ali vas molim da bismo što bolje uspjeli u tom radu, da bi najbolje bilo da se mi stari sastanemo i u zajedničkom razgovoru rasčistimo detalje i prijetimo se pojedinih događaja. Eto, ja bih se sigurno mnogo toga sjetio, kada bi u razgovoru sa Safetom Filipovićem osvjetljavali pojedine događaje iz pred-ratnog rada Partije, jer drug Safet sigurno mnogo toga zna iz tog perioda.